

ادبیات گرومپه مجبوریه

هفته لقی سیاسی ، ادبی و علمی مجموعه در

جلد : ۱

سنه : ۱ ۲۸ محرم ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۱۲ تشرین ثانی ۱۳۳۲ نومرو ۴

سیاسیات

وه نوسك قوللری

بو کون ، دون قیریلان قوللرینک اوضاع مجهوله سنی تعین ایتمکده اک بویوک علمای حسنی عاجز براقان بو طاشدن قادین ، ابدیت متحجره سیله ، یارینکی تاریخه قارشى بو کونکی یونانک اک کوزل تمثالی اولاییلیر : وه نوسك قوللرینی زمان قیرمشدی ، آتته نك قوللارینی ده بو کون وه نیزه لوس قیردی .

ملتک نامنه وطنک علیهنده حرکت ایدن بو اسبق چته و سابق حکومت رئیس ، (اییسن) ک ، یاخود (ویقونت دو ووگوئه) نك هیچ شبیه سز ماضیدن ، تا یونان قدیم اعصارندن عصر حاضره خورتلامش بر جازه سیاسیه تلقی ایده جکلری قدر تاریخک تکرر ایتمش بر عجیه سیدر : آتته جمهوریت قدیمه سند « تیران » لق ایدن [پزیسترات] ده ، اونک کبی ، ملت نامنه لاقیردی سویلیه رک ظالم اولمشدی ! او زمان ساحل اهالیسی اعتداله ، داخل عوامی آریستوقراسی یه طرفدار ، داغلیلرده دم موقراتدی ؛ سوزلریله بونلره رئیس اولان پزیسترات ، اکثریسی کندی علیهنده بولونان بوتون خلک ، وه نیزه لوس کبی ، اوتانمهدن وکالتی ادعا ایدرک مقصدینه نائل اولمشدی ! اوندن صوکره ملت نامنه ملته حکم ایتمش ، آدملری واسطه سیله قانونی مقصدینه آلت اوله رق قوللانمشدی .

پسیقولوژی نقطه نظرندن معتقدات تمامیه عقلی و ایرادی تلقی ایدلایکندن بونلرک لانیاتی غیر قابل ایضاح ایدی . کوستا و لوبون ، بر طاقم استدالات منطقیه ایله ارباب عرفانک پیش نظر امعانیه عرض ایتدیکی نظریات سایه سنده ، وقایع و حادثات تاریخیه یی یکی بر خرده بین ایله تدقیق ایتک لازم کلدیکنه قناعت کتیرمش و بالذات اثر عرفانی اولان دساتیر و اساسات روح شناسی یی ، بالاده عرض ایتدیکیمز وجهه ، ایلک دفعه اوله رق تاریخ تدقیقاتنه تطبیق ایتشدر . ماهر بر کیمیا کر ، هان بر قطعیت ریاضیه ایله اکثریا بر تجربه فیه ده نصل موفقیتندن امین ایه ، کوستا و لوبون دخی عینی اطمینان ایله ، کندی نظریات و دساتیرینی تطبیق ایده رک « قرانسه انقلابی و روحیات انقلابات » عنوانلی شاه اثرینی یازمش و تاریخ شناسانه بستیون یکی بر اصول تدقیق کوستر مشدر .

دعوی وکیلی کریدی

احمد ساقی

اسکی عثمانلی معارفی

کوپریلیلر زماننده

اندرون هایون و ترقیاتی

عثمانلی معارفی اسکی عثمانلیلرده ایکی منبعدن انتشار ایدیوردی : مدرسه ، اندرون هایون . علماصنفی مدرسه دن یتشدیکی کبی رجال دولت و صنوف قلمیه ده اک زیاده اندرون هایون مکتبندن یتشیردی . بوسیدن تاریخ مزده و بالخاصه عثمانلی حیات سیاسیه واجتماعیه سنده اندرون هایونک ایفا ایلدیکی وظیفه غایت مهمدر . اندرون هایونه دائر یازلمش اثرلر پک نادردر . اک چوق معلومات عطانک اندرون تاریخنده در . فقط بو معلومات ده انحق بر قاج دوره عاندر . اندرون هایونک تاریخ تکملاتی ، مختلف دورلرده کی ترقیاتی تدقیق ایچون هر دوری آری آری تتبع ایتک اقتضا ایدر .

کوپریلیلر دورنده اندرون هایونک احواله دائر مهم بر وثیقه واردر : اندرون خلیفه لرندن محمد خلیفه نک (تاریخ غلمانی) سی . محمد خلیفه بولوندیغی عصرده اندرون احواله ، طرز تدریساته ، اندرونده اوزمانلر یتیشن ارباب هنر و معرفته دائر تاریخنده

اولدقچہ معلومات ویریور . محمد خلیفہ نیک ویردیکی معلوماتہ نظراً او زمانلر اندرون اوطہلرینک اشرف واعلاسی، خرقة سعادتک بولوندیغی خانہ خاصہ ایدی . بورادہ قرق قدر زلفکشان پادشاهک خدمتندہ بولونورلر ، خرقة سعادتدہ پادشاه ایچون دعا ایدرلردی . ایچلرنده درت آغا واردرکه، اونلرہ عرض آغاسی ، اون ایکی آغایہدہ بچاقلو اسکی دیرلردی . خانہ خاصہ ، برنجی اوجاقدی . بوندن باشقہ آلتی اوجاق دهاواردی کہ : برنجیسی خانہ خزینہ، ایکنجیسی خانہ کیلار ، اوچنجیسی خانہ سفرلی ، دردنجیسی خانہ بازبان ، بشنجیسی خانہ کیر ، آلتنجیسی خانہ صغیر ایدی . برنجیدہ خزینہ خدمتی ایچون زلفکشان، ایکنجیدہ مشروبات و ما کولاتہ مأمور اولانلر ، اوچنجیدہ چاشور خدمتی کورنلر ، دردنجیدہ طغان خدمتی کورن قرق کیشی ، آلتنجی ویدنجیدہ شا کردان بولونوردی . ایلک بش اوطہ خلقی قفتان کیدکاری ایچون بونلرہ قفتانلور دینیردی . اصل مکتب خانہ کیر خانہ صغیر ایدی . شا کردانک بو اوطہلردہ نہ صورتلہ یتشدیرلدیکنہ دائر محمد خلیفہ آئیدہ کی معلوماتی ویریور ؛

« بو ایکی اوطہ نیک پادشہ ہہ متعلق خدمتلی یوقدر ، اوقویوب و یازمقدن غیری . بونلرہ دولہ لی دیرلر ، دولہ کیدکاریچون بالادہ ذکر اولنان ہربر اوطہ لی نہ خدمتہ تعین اولندی لر ایسہ آداب وارکان ایلہ خدمتلی ادا ایلدکلرندنصرکہ ہربری مکان معیندہ دقیقہ فوت ایتیوب کمی حسن خط یازار و کمی قرآن کریمک و فرقان عظیمک حفظ و تجویدینہ سعی ایدر و کمی علوم شرعیہ نیک تعلم و تعلیمہ سعی و اقدام و تحصیل کمالات ایدر . عادت قدیملی بودرکہ یاز و قش اخشام نمازندن یازم بلکہ کاهیجہ بر ساعت مقدجہ ہرکس آبدست آلوب ویرلرنده اوتوروب تا اذان مغربہ وارنجہ قرآن تلاوت ایدرلر و مغرب نمازینی ادادنصرکہ یتسویہ قریب قرآن تلاوت آئیدن فارغ اولوب تجدید وضوء ایدوب ہرکس کیرو یرندہ آداب و ارکان ایلہ اوتوروب یتسو اذانہ منتظر اولورلر و اذان اوقندغی کی ایکیشر ایکیشر چفت اولوب آداب اوزرہ خنکار مسجدنہ واروب ہر اوطہ لی ترتیب اوزرہ مکان مخصوصلرنده جماعت ایلہ نمازی ادا اتدکنصرکہ جملہ سی امام ایلہ ایاغہ قالقوب سعادتلو پادشاهہ دعا و ثنا ایدرلر . بعدہ ہرکس اوطہ سنہ واروب ایاق اوزرہ طوروب پادشاه سلامتلی ایچون وکچمش پادشاہلر روحیچون اوچ اخلاص ایلہ برفاتجہ تلاوت بعدہ یاتورلر و کیرو وقت سحرده طلوع فجردن مقدم ہرکس یرندن قالقوب و عادت اوزرہ کینوب و آبدست آلوب کیرو ہربری مکان معینہلرنده اوتوروب وقت صلواتہ وارنجہ قرآن تلاوت ایدرلر و صباح نمازندنصرکہ کونش طلوع ایدنجہ ہرکس خلیفہ سی اوکنہ واروب قرآنندن درس آلورلر و بو اوقاتدہ بعض اخوان کونا کون مقاملر ایلہ قرآن تلاوت ایدرلرکہ ایشیدن جانلرہ نو حیات ویریر . ہان بولیکہ اہ تعالیٰ حضرتلری بو سرای سلطانیدہ اوقنان قرآن عظیم حرمتہ بو سزایلری معذور و آباد و سعادتلو پادشاہمز سلطان محمد خان حضرتلرینی طول عمر ایلہ دلشاد ایلیہ و بو ذکر اولنان اوقاتدن ماعدا خدمت سلطان اولدقچہ یازو ایلہ علوم شتایہ سعی ایدوب

اهتمام ایدرلر . بو منوال اوزره ییل باشنه وارنجه حرکت ایدرلر . لکن ایکی بایرامده اذن پادشاه ایله ایکی بایرام کیجه سی تا صباح صادق وارنجه درلو درلو اوینلر ایجاد ایدوب بعده هرکس قدرتی مقدارنجه کمی دیبا و کمی اطلاس و کمی سرتک و کمی شیب قفتانلر کیوب و بوکته کوره انجه ولطیف جامه شویلر وقاش وزردوز تاقیه لر وقوشاقلر وقاش درلکر کیوب وانواع لطیف بخور و عنبر ایله بخورلنوب ایرته سی سعادتلو پادشاهمز بیرام نمازینی ادا اندکدنصکره سعادتله خاص اوطه اوکندن تخت شریفه نریمان وارجلوس اندکده اولا خزینه لی اولان زلف کشاندن قرق دانه آدم یولیه آلتون اسکف کیوب و باقیلری زردوز تاقیه لر کیوب سعادتلو پادشاهمزک دامن شریفلرینی بوس ایدرلر . بعده کلارلی و سفرلی بو منوال اوزره واروب دامن شریفلرینی بوس اندکدنصکره هرکس اوطه سنه کلدکده بربریه مصافحه ایدوب دوت کون دوت کیجه شنلکر ایدرلر . بعده ینه کالاول اوقویوب یازمغه و ارکان ایله حرکت اتمکه شروع ایدرلر ، تا هربری برطریقله مرادلرین آلیجه . خزینه لی و کلارلی خاص اوطه ده کیدنلر محلول اولدجه هربر اوطه دن نتیجه ویول ایله خاص اوطه نه کیدرلر . چثمه نک ادنی مدتی یدی سنه واعلا مدتی سکر سنه در . حاصل کلام روی زمین ده سلف سلاطین دن آل عثمان دن بوآیین و بو ترتیب کسه یه میسر اولمش دکلدر . هان جناب بار خدادن رجاس بودرکه بوآیین و ارکانی روزگارک خطرندن واعدانک بد نظرندن امین ایله . فی زماننا سعادتلو پادشاهمزک قارئ قران اولان غلمان ایله محلو دوت سرای بهشت آراسی واردرکه هربری کویا که دین محمدیه نک و دولت عثمانیه نک رکن اعظم وجهاتک قطبی در . شول طریقله که سابقا ذکر ائدوکمز ترتیب اوزره دوت سرایده دوت بیگ کلام الله مقداری کیجه و کوندوز دولت پادشاهیده آچلوب قرآن تلاوت اولوب و درعقب هربری دولت عثمانیه نک بقاسی ایچون و سعادتلو پادشاهمزک دنیوی و اخروی مراداتی ایچون دعا و ثنا ایدرلر . محمد خلیفه سرایک اداب و ارکانی شو صورتله تعریف ایتدکن صوکره سرایده یتیشن ارباب هنری تعداد ایدیور . مؤرخک و یردیکی معلوماته نظراً اودورده اندرون هایونک الکزیده ادباسی (شفاء المؤمنین) مؤلفی خاص اوطه لی علی آغا ، قصیده طنطرائی مترجمی محمد خلیفه ، سفرلی اوطه سنده (ایها الولد) مترجمی توقاتلی علی خلیفه ، (یند عطار) شارحی شاعر عبدالرحمن چلبی ، (سبعیات) مترجمی قیو آغاسی امامی مصلی خلیفه ، خط تعلیقده ممتاز رجب خلیفه ، فقه و حدیثده ماهر عبدالستار بکر خلیفه ، قرآن کریم تلاوتنده ممتاز مصلی خلیفه ، عباد خلیفه ، حافظ محمود ، حسن خط اربابندن کابدار عباد آغا ، مؤذن باشی کورجی مصطفی آغا ، و نیوق محمد آغا ، جامه شوی باشی مصطفی آغا ، محمد چلبی ، چورباجی زاده محمد چلبی ، احمد خلیفه ، داود خلیفه ، حافظ محمد خلیفه ، تورک علی ، قاضی کویلی مؤذن محمد چلبی ، سرای کاتبی محمد افندی ، حافظ عمر خلیفه ، کوچوک محمد چلبی ، حافظ محمد بکرزاده ایدی . بو ذوات شیخ اصولنده غایت قیمتدار کلام قدیم یازارلردی . اندرون هایونده قرآن کریم تلاوتنده ماهر ،

خوش الحان اون درت حافظ واردی . مؤرخ، محمد رابع زماننده اندرون هایون ارباب هنرینک سلیمان قانونی دورنده کندن فضله اولدیغنی ادعا ایدیور . محمد خلیفه نك، زمانه عابد اولق اوزره ، ویردیکی شو معلومات ، تاریخ عطایه بر صحیفه ده علاوه ایده بیلیر .

بویوک آطه . ۶ تشرین ثانی ۳۳۲
احمد رفیق

ادبیات ملیه مسئله سی

صوک سنه لرده موجودیت ملیه مزك ادرا کندن دوغان بر جوق جانلی تمایلر و فکرلر آراسنده « ادبیات ملی اولمالیدر » تلقیسی ده طبیعتیه دوغدی .

هریکی چیقان مسلك و فکر کی بونك ده اطرافنده طبیعی مباحثه لر ، مناقشه لر آچیلدی . اولجه ده ، مثلاً اون آلتی ، یکریمی سنه اول ، طرز قدیم طرفدارلریله ، ادبیات جدید طرفدارلری آراسنده اوزون مناظره لر اولمادی . فقط بو سفر کیلرک ماهیتی بوسبرتون باشقه در .

اونلرک زماننده بر طرف « دده لرك یولنی دکیشدیر میه لم ، عرب و عجم ادبیاتی مشق اتخاذا ایتکده دوام ایدم » دیورلر ، دیگرلری ده : « کمال آنجق غرب ادبیاتنده در . . اونی آدیم ، آدیم تعقیب ایتکدن باشقه قورتولوش یولی یوق » دییه مقابله ایدیورلر و بویله جه ایکی طرفک نقطه نظری آراسنده صریح ، تألیف قبول ایتیز بر فرق بولونیوردی . حالبوکه بز بوسفر اساسده بر فرق کورمیورز . . هرابکی طرف ده ، ادبیاتده ملیت طرفداری . یالکز برقم هر نه دنسه آچیق کوزلیک ایتدی ، کله بی براز زیاده جه کندینه مال ایتدی .

أوت ، ادبیاتده ملی اولماسین دین یوق . . یالکز « ملیت » کله سنده ، ادبیاتده اصل « ملیت » نه اولق لازم کله جکی نقطه سنده ، اوزلاشامیورلر . . ذاتاً « ملیت » کی « ملی ادبیات » کی پک مجرد و عمومی کله لر ، بر جوق تالی فکرلرک محفظه سیدر . بویله کله لر ی فوللانهرق قونوشانلر ، جوق کره عین شیلردن بحث ایدیورلر و همنه قایلیرلر . . حالبوکه متکلمک بوتون کوردکلرینک ، دوشوندکلرینک ، اوقودقلرینک ، خلاصه بوتون ماضیسنک ، اوپک شخصی مدخراتی خفی بر جریان ایله دماغندن کچیره رک محسسه ، تخیله ، محاکمه سنه او آنده کی روش و خصوصیتنی ویرن کله ، قارشیسنده کنده بوسبوتون باشقه بر سلسله افکار و تمایلات اویاندرر . چونکه عینی کله مک احتواسی مخاطب ایچون بوسبوتون باشقه مکتسبات و معلوماتک ، باشقه بریاشایشک و آکلایشک مولودی در وقارشیشلاشدر دقلری بوسبوتون باشقه عالمرک آتیکتلرینک براولماسندن احتوالرینک ده بر اولماسنه حکم ایددرک ، بوقدر ساده نقطه لر اوزرنده آکلشاممه لرینه شاشارلر . حالبوکه آکلشامق مشکلاتی ساده بونده ده دکل . . چونکه هر ایکی طرف صوکنه قدر اعتدال و سکون ایله ، ایچنه حقیقت اندیشه سندن غیری بر عامل کیرمه مش بر غیرت و یتله چالیشسه ، عملی بر فائده تأمین ایده جک قدر اولسون آکلشه بیلیرلر . . بویله مناقشه لرك بر قانون قوتیه حکمران بر صفی واردر . مباحثه باشلا دینی کی موضوع و مقصدی اونوتولور . هرچه باد آباد قارشیسنده کنی صوصدیرمق آرزوسندن باشقه برشی قالماز . وسطدن ، حداعتدال دن نقدر آیرلایه لم دیسه کز ، یاپاماز سیکز . . بر بعددن آیرلایان انصافیز بر معارض ، سزی اوته کی بعده کوندرر . ذاتاً سکز اون کتی بر اولوب « ایکی کره ایکی درت ایدر » دییه آدمک قولاغنده باغیروب چاغیرمقده دوام